

POSUDOK OPONENTA na dizertačnú prácu

Meno doktorandky: Mgr. Milena Vaňková
Zdravotne sociálna fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice

Názov dizertačnej práce: Současná praxe a možnosti využití supervize v ošetrovatelství.

Oponent: doc. PhDr. Štefánia Andraščíková, PhD., MPH
Fakulta zdravotníckych odborov, Prešovská univerzita v Prešove

Študijný odbor: Ošetrovatel'stvo

1. Aktuálnosť zvolenej témy

Autorka sa podujala spracovať veľmi náročnú a zaujímavú tému v oblasti problematiky supervízie v ošetrovatel'stve. Je to téma a hlavne potreba, ktorú generuje vzdelávacia i klinická prax, ale v súčasnosti pretraktovaná skôr v teoretickej rovine s víziou a snahou o jej implementáciu do praktickej oblasti poznania v ošetrovatel'stve. Táto téma je aktuálna práve v súčasnom období, kedy prebieha tvorivý proces, aktualizácia a akreditácia vzdelávacích študijných programov pre nelekárske študijné programy s určitou filozofiou, ktorá si práve vyžaduje ich tvorbu podľa najnovších a moderných poznatkov a postupov vzdelávania sestier v európskom priestore.

2. Stanovenie cieľov a hypotéz

Autorka si stanovila za cieľ tejto práce vygenerovať základné východiskové bázy pre konceptualizáciu supervízie v ošetrovatel'stve a ponúknuť postupy a modely možnej realizácie, inklúzie a implementácie tohto procesu do vzdelávacej i klinickej praxe. V empirickej časti je daná základná výskumná otázka, ktorá je konkretizovaná do špecifických výskumných cieľov a otázok, ktoré sú jasne a zrozumiteľne formulované. Je možné konštatovať, že výstupy tejto dizertačnej práce tieto ciele naplňajú, čo autorka deklaruje v kapitole 7.(Empirická časť) 8.(Diskusia) a 9.(Odporúčania pre prax).

3. Štruktúra a obsahová stránka práce

Téma práce je logicky a systematicky koncipovaná a spracovaná do dvoch častí a 13tich kapitol, kde 1.- 6.kapitola tvorí teoretickú časť(I.) a 7.-10.kapitola je spracovaná ako empirická časť(II.), ktorá končí záverom, až po prílohy v kapitolách 10.-13. Je nutné podotknúť, že autorka príliš parciálne člení kapitoly a subkapitoly až na časti napr. 3.4.1.1, 4.1.2.1 atď., čo zbytočne triešti pozornosť čitateľa a drobí obsah až na hranicu neprehľadnosti. Je ale nutné podotknúť, že obsahovo maximálne, ba až nadpriemerne saturuje každú z týchto častí poznatkami a novými informáciami, ku ktorým podáva vysvetlenia a konfrontuje ich s inými literárnymi zdrojmi. Možno bolo vhodné zvážiť premostenie týmito informáciami v takom rozsahu smerom k vlastnej téme (na 85tich stranách napr. kap. 3.4. a 3.5, kap.4), aj keď rozumiem autorkinmu motívu objasniť zoširoka túto mnohým nejasnú tému.

Diskutabilná je štruktúra a zmysel kapitoly č.4, kde podľa môjho názoru stačilo urobiť súhrn kľúčových myšlienok a nie použiť autorkou zvolený formát, ktorý čitateľa zbytočne mätie. Práca má spolu 220 strán, vlastná časť má 194 strán, ktoré priamo pojednávajú o problematike supervízie v ošetrovatelstve. Možno je vhodné autorke pripomenúť, že v súčasnosti sa už používa písanie abstraktu v štrukturovanej podobe.

4. Preukázanie teoretických vedomostí k danej téme

Autorka na 100 stranách veľmi precízne, až výrazne nadstavbovo charakterizuje základné teoretické východiská danej problematiky. Vysvetľuje prístupy a spôsoby spracovania teoretickej časti, vyhľadávania informácií a poznatkov, ich komparáciu, konfrontáciu s inými autormi. Je naozaj chvályhodné, aké zvolila postupy, a aké pomezie vedomostí dokázala vyhľadať, obsiahnuť a popísať, aby položila silnú teoretickú bázu ako východisko k empirickej časti práce.

5. Metodologická a metodická stránka práce

Autorka si zvolila pre spracovanie empirickej časti metódu kvalitatívneho výskumu, čo je veľmi pozitívne (a menej časté), pretože vzhľadom k téme a stanoveným cieľom, kedy ide skôr o hodnotenie situácie, postoje a empiriu, je zvolená metóda a hlavne vyhodnotenie pre výskumníka náročná. Použila metódu pološtruktúrovaného rozhovoru, analýzu dokumentov, odborných textov a literárnych zdrojov a obsahovú analýzu dát a postupov kódovania. Autorka v práci veľmi presne a jasne popisuje motívy a dôvody zvolenia tejto metodiky, čo deklaruje, že je jednoznačne zorientovaná v problematike a dokázala vyhodnotiť a odôvodniť jej správnosť a opodstatnenosť.

6. Spracovanie získaných dát a výsledkov

Autorka spracovala získané informácie veľmi precíznou formou ich popisom (postup spracovania dát od informantov, kritériá na posudzovanie získaných informácií, cez metódu pojmovej, konceptuálnej i pracovnej mapy pri ich hodnotení, až po kódovanie a kategorizáciu, kedy každú z nich slovne charakterizuje a výstupy i výsledky vyhodnocuje vo vzťahu k zadaným špecifickým výskumným otázkam. Na konci každej subkapitoly robí jej informačný súhrn a rozpracováva a hodnotí danú kategóriu tak, že výsledky má spracované aj v tabuľkovej forme, čo veľmi pozitívne sprehľadňuje výstupy. Dopĺňa ich ukážkami interview s informantmi, čo dokresľuje a akcentuje získané výstupy in natura. Cenné je, že autorka ponúka jasný popis samotného procesu spracovania dát a spôsob vlastného myslenia pre hodnotenie a dosiahnutie korektných výsledkov, čo má synergický efekt na porozumenie výstupov z daného výskumu. Poukazuje na pozitíva i negatíva vlastného výskumu i vlastnej role výskumníčky v ňom, čo dokazuje, že autorka absolútne rozumie procesu a uvedomuje si výpovednosť, relevantnosť a validitu dosiahnutých výsledkov. Prílohou je komplexná, deklaruje a dokazuje postupy a použité metódy pri spracovávaní dizertačnej práce.

7. Práca s literatúrou

Autorka použila veľké množstvo literatúry a deklaruje úctyhodný rozsah reprezentatívnych literárnych zdrojov ako domácich, tak aj zahraničných, v ktorých ako sama popisuje, musela hľadať základný zdroj informácií, keďže v domácich zdrojoch táto problematika supervízie (zvlášť v ošetrovatelstve) výrazne absentuje. V práci je vidieť, že autorka aktívne pracovala s touto literatúrou, o čom svedčí množstvo citácií v texte, konfrontácia vlastných názorov a skúseností so zahraničnými autormi (napr. str.117 Coulborne) a vysvetliviek pod čiarou odvolávajúcich sa na rôznych autorov zaoberajúcich sa problematikou supervízie.

8. Formálna stránka práce

Po formálnej stránke práca zodpovedá požadovanej úrovni na daný typ práce, aj keď sa autorka nevyhla nepočetným gramatickým a štylistickým chybám (napr. str.16-1.2 názov kapitoly, str.20 „Mc Donaldizace“ - na viacerých miestach nesprávne gramaticky a nejednotne opakovaný pojem), str.119-7.2.5 chyba v názve subkapitoly), a niekoľkým technickým nedostatkom (nejednotný typ písma, nejasne čitateľný obrázok str.127, atď.). Tieto nedostatky však neznižujú celkovú úroveň práce a možno ich považovať za podružné. Je ale treba poznamenať, že príliš osobný štýl písania dizertačnej práce čitateľa vyrušuje, pretože štandardom pri písaní takejto práce je používanie autorského plurálu. Chválím voľbu vysvetliviek pod čiarou a voľbu motto v úvode každej kapitoly, z čoho je zrejmé, že autorka sa problematike venuje nielen vecne, pragmaticky, ale vníma ju cez silný filozofický background.

9. Nové poznatky dosiahnuté v práci

Autorka jasne a zrozumiteľne poukazuje na súčasný stav v oblasti supervízie v ošetrovatelstve jednak z pohľadu vzdelávacieho, procesno-realizačného i legislatívneho. V kap.8 v Diskusii (str.186) formuluje ciele otázky - kto, ako, aké sú východiská, aké sú pedagogicko-didaktické aspekty procesu realizácie supervízie. Ponúka niekoľko modelov na riešenie danej situácie (Competency based education, či model vzdelávania v profesii supervízor v súčasnom školskom systéme –napr.ako špecializačné štúdium) a ukazuje možnosti a cesty posunu tohto procesu. Toto podrobne definuje a charakterizuje v odporúčaníach pre prax, ktoré vykazujú aspekty reálnosti implementácie do vzdelávacej i klinickej praxe, aj keď je zjavné, že pôjde o dlhodobý proces zmeny myslenia zainteresovaných, zmeny v systémových prístupoch i v legislatíve.

10. Pripomienky a otázky

1. Vysvetlite na str. 28 (1.5)...tvrdenie, že „Velká novela zásadním způsobem změní oblast poskytování péče, systém péče o zdraví, vývoj samotného oboru ošetrovatelství....“
2. Na str.166 sa konštatuje slovami informantky aj výskumníčky, že „variabilita a rozmanitosť podôb a foriem supervízie je široká a vedie sa diskusia o tom, čo tento termín označuje. Skúste objasniť podstatu roly mentora a supervízora v súčasnej dobe,

kto ním je a **kto by ním mal byť?** (str.168 – vyčlení sa supervízor z radov pedagógov, alebo to budú iní odborníci?)

3. Vysvetlite tabuľka 5 str.109 – kto bol skúmaný/informant? Setra/štrudentka?? VŠ pedagóg/sestra?
4. Ozrejmite dôvod a opodstatnenosť voliteľného predmetu supervízia a supervízny seminár (s časovou dotáciou 3h/ 4-6 týždňov); prečo by mali byť legitímnou súčasťou vzdelávacieho kurikula v ošetrovatel'stve? (str.151-2)? Aký to má efekt? Je pre študenta tento predmet vhodný a náležitý? Prečo v I. ročníku? Sú na to študenti psycho-sociálne zrelí a pripravení pochopiť jeho podstatu?
5. Vysvetlite podstatu odseku na str.159 tab č.6 – Trvání vzťahu, čas - „Samostatný voliteľný predmet....“), komu vlastne a prečo má byť ten predmet určený...
6. Definujte vlastnú predstavu o najoptimálnejšom modeli realizácie vzdelávania v oblasti supervízie (pre koho, v ktorom období, v akej forme, na akom stupni ap.)

11. Záver

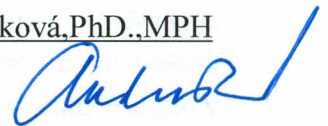
Predložená dizertačná práca je spracovaná na vysokej vedeckej i odbornej úrovni, spĺňa kritériá na takýto druh práce a oceňujem úsilie autorky otvoriť takúto problematiku k odbornej diskusii, snahu o skvalitňovanie vzdelávacieho procesu sestier a ďalšie kreovanie profesijného profilu v odbore ošetrovatel'stvo.

Na základe uvedeného odporúčam ctenej komisii prijať prácu k obhajobe.

V Prešove, 28.7.2015

doc.PhDr. Š. Andraščíková,PhD.,MPH

podpis oponenta

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Jméno a příjmení doktoranda: **Mgr. VAŇKOVÁ Milena**
Studijní program: Ošetrovatelství
Oponent disertační práce: doc. PhDr. Jaroslav Kořa
Školitel: doc. PhDr. Sylva Bártlová, Ph.D.
Název disertační práce: **Současná praxe a možnosti využití supervize v ošetrovatelství**

Doktorandka předložila k posouzení disertační práci o rozsahu cca 194 stran textu (překračuje ovšem normostránky, takže jde o značně rozsáhlejší text) a 21 stran příloh; seznam literatury na 24 stranách obsahuje 362 titulů (jejich značná část je v angličtině).

Téma práce je zvoleno vhodně a lze jej zasadit do teorie výuky ošetrovatelství, kde představuje poměrně novou a u nás málo probádanou problematiku. V tomto smyslu jde o průkopnické dílo, při jehož zpracování autorka využívala bohatou zahraniční literaturu, protože české prameny jsou zatím nedostatečné.

Autorka celý text rozvrhla na teoretickou a praktickou část; nejvýraznější přínos nahlížím především ve zvládnutí interdisciplinární tematiky v teoretické části, kde byla vzhledem k tématu nucena se pohybovat jak v oblasti humanitních věd (filosoficky laděné metodologie, pedagogiky, sociologie (zvláště sociologie vědění), psychologie a sociální práce sociologie (zvláště sociologie vědění), psychologie (psychologie učení a vývojové a sociální psychologie), systemické a rodinné psychoterapie, andragogiky a teorie managementu) tak v teorii vyučování ošetrovatelství. Téma práce se odvíjí od otázek: Jak sestry a vysokoškolští pedagogové ošetrovatelství konstruují, interpretují a prakticky aplikují koncept supervize? Jak je realizována role supervizora v kontextu vzdělávání sester ve specifických institucích zdravotnického terciárního školství a klinické ošetrovatelské praxe v České republice?

Autorka v teoretické části výklad supervize váže na proměny procesu profesionalizace profese sestry, kterou začleňuje do složitých procesů proměny společnosti v postmoderní době a následných proměn vysokoškolského vzdělávání. Vhodně ji oslovily konstruktivistické teorie učení; na řadě míst poukazuje na proměny výukových paradigmat právě pod vlivem

konstruktivistických teorií. Poměrně velká pozornost je věnována i popisu procesům supervize v průběhu výuky – především tzv. klinické a vzdělávací supervizi.

Zhruba od s. 101 začíná empirická část práce, v níž se prolínají obecné úvahy o metodologii výzkumu s vlastním šetřením a dále pak s úvahami autorky o tématu supervize. Tato část práce, v níž autorka realizovala jak řízené rozhovory, tak dotazníkové šetření, by měla být přísněji vedena a striktně měla oddělit vlastní úvahy o tématu supervize a profesionalizace od zpracování výsledků šetření.

Téma supervize v ošetrovatelství se ukazuje zatím jako problémová oblast, byť se postupně odehrávají pokusy o její institucionalizaci již tím, že je zařazována jako disciplína do akreditovaných programů výuky ošetrovatelství. Tím spíše se téma ukazuje jako vysoce aktuální, potřebné a perspektivní, i když značně obtížně uchopitelné. Autorka konec konců poukazuje na skutečnost, že operacionalizovat či hodnotit supervizi je značně obtížné, protože jde de facto spíše o výchovnou (osobnostně rozvojovou) záležitost, než o snadněji hodnotitelný naukový obor.

K práci lze vznést některé připomínky. Text si zasloužil přísnější korekturu, která by odstranila nejen nevhodně umístěné čárky ve větách, ale i některé překlepy, včetně těch, které se vyskytují i v nadpisech (s. 37; s. 109). Na s. 36 citovaný Liessman má být Liessmann. Pojem phronesis má širší konotace (s. 70an). Místo ranné má být rané koncepce (s. 74). Uváděné dělení epoch na předmoderní, moderní a postmoderní je zjednodušující, schematické (s. 89an). Celý úvod do výzkumné části mohl být sevřenější a úspornější. V průběhu výzkumu autorka zavádí výraz informantky, který je zřejmě jejím novotvarem – užívanější je pojem respondent/-tka. V textu se objeví i výraz „studenti“ a „mistři“, vhodnější by bylo užít termíny studující a vyučující. Otázkou též je, proč užívá výraz „(socio)-konstruktivistické a nemluví buď pouze o konstruktivistickém pojetí nebo o sociálním konstruktivismu (např. s. 150).

Na s. 131 se objevuje ve více vazbách nejasný výraz „mentee“ – prosím vyjasnit při obhajobě, co jím autorka míní. Jak již bylo řečeno výše, výzkum měl být přísněji veden: například na s. 137 autorka popisuje své vize či představy, které dokladuje odpovědí z výzkumného šetření; následně výzkumné výsledky prokládá obecně teoretickými pasážemi (např. s. 140 a další). S. 169-170 na první pohled budí dojem, že půjde o závěry z výzkumu, ale jde o samostatnou pasáž neorganicky vloženou do textu.

Celkové hodnocení: autorka bravurně zvládla řadu obtížných teoretických problémů a dobře se pohybuje v interdisciplinárním prostředí. Svůj text opírá o rozsáhlou znalost moderní literatury z řady oborů, zpracovala i řadu podnětů ze zahraniční literatury. S literaturou pracuje vhodně a zvládá i velice náročné autory; i když by nakonec mohla být místy i kritičtější k těm, které cituje.

Velice vhodně otevřela složitost problematiky profesionalizace, kde jsou některé pasáže objevné a přesahující současné autory v této oblasti. Na druhé straně je otázkou, zda se jí podařilo odlišit supervizi ve výuce od té, kterou znají např. psychoterapeuti ze své přípravy na praktickou činnost. Supervize v ošetrovatelství je bezesporu perspektivní téma vyžadující značnou erudici a obezřetnost – a zvláště teoretická část je nesporně přínosnou. Tzv. empirická část se zdá být spíše obnažující některé další problémy, ale naráží na to, že autorka neprošla přísnější výzkumnou propedeutikou. Přes uvedené výhrady konstatuji, že předložená práce vykazuje mnohé inspirativní momenty s místy obsahuje i průkopnické pasáže, což vede k závěru, že práce splňuje požadavky kladené na disertační práce.

Předloženou disertační práci doporučuji k obhajobě a na základě úspěšné obhajoby doporučuji udělení akademického titulu Ph.D. dle paragrafu 47 Zákona o vysokých školách č. 111/98 Sb.

V Praze dne 31.7. 2015

doc. PhDr. Jaroslav Kořan

